הרב רמי ברכיהו

נשיאת מצלמות גוף על ידי שוטרים בשבת – מכתב

לכבוד
הראשון לציון
מו"ר עט"ר הרב יצחק יוסף שליט"א
שלום וברכה

קיבלתי את פניית השוטר אל כבוד הראשון לציון שליט"א ביחס להיתר השימוש במצלמות הגוף לשוטרים בשבת ובמועדי ישראל, ואני מודה לרב על שהפנה את השאלה אל רבנות המשטרה כדי לקבל את חוות דעתנו בסוגיה הלכתית זו. ברצוני להבהיר את עמדת רבנות המשטרה.

א. הצורך בנשיאת מצלמת גוף על ידי השוטרים

משטרת ישראל החליטה להצמיד לכל שוטר המגיע לזירה מבצעית מצלמת גוף שתצלם את האירוע שהשוטר מוזעק אליו. זכינו, ולשמחתנו הרבה, משטרת ישראל פנתה אל רבנות המשטרה בבקשה לקבל חוות דעת כיצד לנהוג עם מצלמות הגוף של השוטרים בשבתות ובמועדי ישראל. לצורך לימוד וליבון הסוגיה, קיימנו ישיבה מיוחדת של כלל רבני משטרת ישראל, ונפגשנו עם מפקד מגמת מצלמות הגוף במשטרה. המפקד שיתף את הרבנים בחשיבות הפעלתן של מצלמות הגוף בכל אירוע מבצעי ששוטרי סיור מגיעים אליו, וזאת מכמה סיבות:

1) שוטר המגיע לאירוע עם מצלמת גוף ומודיע לכל הנוכחים שהוא נושא מצלמה, באופן אוטומטי מקטין את פוטנציאל האלימות שבין האזרחים הניצים. בפיילוט שנעשה במשטרת ישראל, התברר שיש פער ניכר ברמת האלימות של אזרחים בין אירועים שבהם שוטרים היו עם מצלמות גוף לבין אירועים שבהם השוטרים הגיעו בלעדיהן. עובדה זו בלטה בפרט כאשר שוטרים פגשו אזרחים עם כלי נשק קרים (כגון סכינים, גרזנים וכד') או אזרחים כועסים ואלימים. כאשר האזרחים מודעים להיותם מצולמים על ידי השוטרים, מייד הם זורקים את כלי הנשק וממתנים את הכעס והאיבה.

כמו כן, בלא מעט אירועים, כדי להימנע ממעצר או כדי לשבש את פעילות המשטרה, עבריינים מפעילים אלימות כנגד שוטרים. במקומות שבהם הופיעו שוטרים עם מצלמות גוף, פחתה האלימות של העבריינים כלפי השוטרים. נוסף על כך, המצלמה מרסנת אלימות מצד שוטרים כלפי אזרחים, כיוון ששוטר אינו מעוניין להצטלם כאשר הוא מפעיל אלימות שלא לצורך. במילים אחרות: התברר שמצלמת הגוף של השוטר

מפחיתה את פוטנציאל האלימות הן של אזרחים כלפי אזרחים, הן של אזרחים כלפי שוטרים, והן של שוטרים כלפי אזרחים.

וכבר כתב כבוד הראשון לציון שליט"א בספרו 'ילקוט יוסף' (שבת חלק ד דינים הקשורים למשטרה בשבת, סעי' כד):

> במקרה של ריב בין אנשים בשבת, והריב מחריף מבלי יכולת להרגיע את הרוחות, אם יש חשש לשפיכות דמים מותר להזעיק את המשטרה. ובאופן כזה מותר לשוטרים לחלל את השבת.

והביא כמקור לדבריו את שו"ת 'ציץ אליעזר'.[1] וכן כתב במפורש הרב הראשי לישראל הרב יצחק הרצוג זצ"ל,[2] שמותר למשטרה לנסוע בשבת למקום שבו יש תלונות על אלימות, מחשש שזו תתפתח לכדי שפיכות דמים. וכידוע, במציאות הנפיצה כיום, שבה כל מריבה פעוטה בין אנשים על עניינים של מה בכך עלולה בקלות להתפתח לתגרה ואף לרצח חלילה, הרי שמצלמות הגוף, כפי שהוכח בשטח על ידי גורמים מקצועיים, הן אחד מהכלים הניתנים בידי השוטרים כדי לרסן את פוטנציאל המריבה, ובכך אף למנוע שפיכות דמים.

2) למצלמות הגוף של השוטר יש השלכות על ביטחון הפנים של מדינת ישראל, בעיקר במפגשים של המשטרה עם אוכלוסיות העוינות את מדינת ישראל. די בטענה ששוטר ירה בחסר ישע שלא סיכן את חייו של השוטר, כדי לפורר את מרקם הביטחון העדין הקיים במדינת ישראל, ואף כדי לעורר גל של טרור, דבר שחווינו בגל טרור היחידים שהחל בשנת 2015. לדוגמה נציין את האירועים בכפר קאסם (יוני 2017), במהלכם מאבטח בתחנת משטרה שחש בסכנה ירה בצעיר מקומי. אירוע זה עורר גל של אלימות קשה בטענה שהמאבטח ירה בצעיר שלא בצדק. כמו כן נציין את שקרה לאחרונה (ינואר 2019), עת שוטר שטען שחש בסכנה ירה ביהודי בן העדה האתיופית. אירוע זה הוביל למחאה חברתית גדולה בטענה שהשוטר השתמש בכלי ירייה אך ורק משום שמדובר בבן העדה האתיופית. בשני המקרים, היה בכוחה של תמונה מתוך מצלמתו של השוטר כדי להבהיר מה שקרה באירוע, ובדרך זו לבלום אלימות ואף פיקוח נפש של ממש.

3) נוסיף על הדברים שמצלמות הגוף מהוות ראייה משפטית בעת אירוע פלילי. רבים הם המקרים שבהם עבריינים יוצאים לחופשי וממשיכים לסכן את שלום הציבור רק משום שהשוטרים שנכחו באירוע לא הביאו ראיה שתעמוד במבחן משפטי. עבריינים אלה שוכרים עורכי דין ממולחים היודעים לעמוד על כל סעיף קטן בדוח שכתב השוטר, ובכך לערער על הדוח ועל אמינותו של השוטר. על מציאות נוראית זו, שבה מסיבות טכניות השופטים לא מרשיעים את הרשע, משלם הציבור הרחב מחיר יקר, והעבריינים ממשיכים לעשות ברשות הרבים כבשלהם ללא מורא ופחד. לכן טובה תמונה אחת של מצלמת שוטר ממאה עדויות, וטובה תמונה אחת ממצלמה של שוטר יותר מאלף שעות של כתיבת דוחות ותחקירים על עבריינים המסכנים את שלום הציבור.

---

1. ציץ אליעזר, ח"ד סי' ד.
2. שו"ת היכל יצחק, או"ח סי' לב.

בחזרה לעמוד התוכן

4) לעיבוי הראיה דרך מצלמת השוטר יש חשיבות מכיוון נוסף. כיום כל אירוע ששוטרים מוזעקים אליו מצולם גם על ידי אנשים נוספים הנוכחים בו וגם על ידי עבריינים המציגים לאחר מכן את הסיטואציה על פי זווית המצלמה שאותה הם בוחרים להציג, ובדרך זו הם מעוותים את העובדות. בלא מעט פעמים המשטרה יוצאת חבולה מאירועים שבהם השוטרים מצולמים למחצה לשליש ולרביע, ולשופטים או לציבור הרחב אין תיעוד מקיף של האירוע כדי לשפוט את האירוע באופן אמיתי. דווקא מצלמות הגוף של השוטרים חושפות את התמונה המלאה, והשוטר יכול להציג את הצילומים גם מזווית הראייה שלו, דבר שיכול למנוע הרבה עגמת נפש ולסייע לרשויות אכיפת החוק להבדיל בין צדיק לרשע, ובין איש ישר לעבריין הצריך להיאסר כדי שלא יזיק ויפגע בחברה.

ב. הפעלת מצלמת גוף – איסור דרבנן, והותרה למניעת נזק ושפיכות דמים לכלל הציבור

בנוסף למפגש עם מפקד מגמת מצלמות הגוף, רבנות המשטרה נפגשה גם עם אנשי טכנולוגיה כדי להבין כיצד המצלמות פועלות מבחינה טכנית. נפגשנו גם עם רבנים מומחים בהלכה וטכנולוגיה, וכן עם ראש ענף הלכה וטכנולוגיה ברבנות הצבאית, הרב רונן אהרון שליט"א, וכולם בלא יוצא מן הכלל היו תמימי דעים בקביעתם שבהפעלת המצלמה בשבת יש איסור דרבנן בלבד, ובמקום של מניעת אלימות כמו גם עיבוי וביסוס ראיות כנגד עבריינים ופושעים, הרי שיש בהפעלת המצלמה משום מניעת שפיכות דמים ומניעת נזק וצער לרבים. לכן הגענו למסקנה ברבנות המשטרה שיש מקום להתיר איסור דרבנן זה, וסמכנו גם על פסק ה'שולחן ערוך' (סי' שלד סעי' כז):

> גחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה - יכול לכבותה, בין אם היא של מתכת בין אם היא של עץ והרמב"ם אוסר בשל עץ.

והסביר ה'משנה ברורה' (סי' שלד ס"ק פב) את הטעם לכך:

> שסתם כיבוי הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, והוא רק איסור דרבנן, ובמקום **היזקא דרבים** שיוכלו להינזק בגופן לא גזרו.

ג. מניעת פגיעה בשוטרים

אומנם כסעיף לדיון לעיל, ציינו בפני השוטרים שיש גם עניין ממוני בהפעלת מצלמות הגוף, כיוון שבלא מעט מקרים, שוטרים חשופים לפרובוקציות של עבריינים, למלחמה פסיכולוגית ולתלונות שווא שמטרתן להתיש את המשטרה ואת השוטרים. עבריינים מעלילים על השוטרים עלילות שווא על אלימות, הטרדות מיניות וכד', בכדי להרתיע את השוטרים שלא 'להתעסק' איתם. על עלילות שווא אלה, השוטרים משלמים מחיר יקר של חקירות במח"ש, הגוררות במקרים מסוימים גם את הוצאת השוטר לחופשה כפויה על לא עוול בכפו. בלא מעט פעמים, השוטר אף צריך לשכור עורך דין כדי להתגונן מפני תלונות העבריינים, וישנם אף מקרים שבהם 'בזכות' עלילות אלה, העבריינים יוצאים

בחזרה לעמוד התוכן

לחופשי, ואילו השוטרים הופכים לחשודים, ונמצא כי השוטרים נחשפים לעולם הפוך כאשר עליונים למטה ותחתונים למעלה. מיותר לציין שתמונה זו יוצרת מציאות שבה שוטרים מעדיפים שלא לטפל באירועים רגישים מחשש לתלונות שווא במח"ש, ואין לך גדר של 'נמצאת מכשילן לעתיד לבא' - גדול מזה.

מצלמות הגוף פותרות בעיות אלה, כיוון שבכוחן של התמונות ממצלמת השוטר להוכיח שהשוטר נהג על פי החוק והנהלים, ובכך הן מצמצמות באופן ניכר את התלונות כלפי השוטרים ומונעים גם את עגמת הנפש כתוצאה מהמלחמה הפסיכולוגית שמנהלים עבריינים ועורכי דינם מול השוטרים והמשטרה. אולם אין זה הטעם שעליו אנו מבססים את ההיתר בשימוש מצלמות הגוף בשבתות ומועדי ישראל, אלא עיקר טעם ההיתר הוא מניעת אלימות, נזק וצער לרבים כדלעיל.

ד. הנחיות רבנות המשטרה לנשיאת מצלמת גוף בשבת

מכל מקום 'מהיות טוב' פרסמנו לשוטרים שכל מי שמעוניין בהדרכה הלכתית כיצד לנהוג בנושא מצלמות הגוף, יוכל לפנות לרבנות המשטרה, ויקבל הדרכה הלכתית כיצד ניתן להפעיל את מצלמות הגוף בשבת. אנו ברבנות המשטרה מנחים את השוטרים הפונים אלינו שיש להפעיל את מצלמות הגוף בשבתות ובמועדי ישראל בשינוי, כדי להוריד מחומרת ההלכה בהפעלת המצלמה בשבתות ובמועדים. להלן הנחיות רבנות המשטרה בעניין הפעלת מצלמות הגוף בשבתות ובמועדי ישראל:

1. בעת הצורך, יש להפעיל את מצלמת הגוף בשבת בשינוי ניכר, כגון ביד שאינו רגיל להשתמש בה או בגב היד וכד'.

2. בהפעלת המצלמה יש משום איסור דרבנן, והפעלתה בשינוי זה תרי דרבנן שהותר לצורך מצווה או לצורך הפסד. על אחת כמה וכמה שהדבר מותר במקום שבו ישנו חשש לספק פיקוח נפש.

3. יש לדאוג שהמצלמה תהיה טעונה במלואה לפני כניסת השבת, ובמידה ויש צורך להטעינה לצורך המשך הפעילות בשבת, יש להכניסה לעגינה בשינוי.

4. פריקת הצילומים - אם ניתן לדחות את פריקת הצילומים לאחר צאת השבת, יש לכך ודאי עדיפות. במידה ואין אפשרות לדחות את הפריקה לאחר צאת השבת, יש להכניס את המצלמה לתחנת העגינה בשינוי.

5. כל האמור הוא במידה ויש די זמן להפעיל את המצלמה בלא עיכוב, אך במקרים דחופים, בפעילות מבצעית או באירועים שבהם ישנו חשש פיקוח נפש, יש לפעול במקצועיות בהתאם לנדרש, ולהפעיל את המצלמה בלא שום שינוי.

אבקש בכל לשון של בקשה שהראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א ייתן גיבוי מלא לרבנות המשטרה ולרב הראשי למשטרת ישראל העושים רבות כדי לבסס את ההלכה במשטרת ישראל, ומשתדלים לעשות את עבודתם ומלאכתם על פי הוראות ה'שלחן ערוך' ובהתייעצות מלאה עם מומחי הלכה בתחומם.

בחזרה לעמוד התוכן